

Історія

УДК 069.01:316.72:323.15

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20511080>

**Полікультурність як виклик для музейної політики
в багатонаціональних державах**

Стефанюк Галина Василівна,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії Центральної
та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-4143-9146>

Лаврик Оксана Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри інформаційної діяльності
та медіакомунікацій Інституту гуманітарних наук,
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-7873-5929>

Галуха Любов Юріївна,

кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії України,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-5174-5286>

Прийнято: 14.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

***Анотація.** Посилення глобалізації та міграційних процесів актуалізує
роль музеїв у збереженні культурної спадщини та формуванні інклюзивної*

культурної політики. **Метою статті** є дослідження впливу етнокультурного різноманіття на формування сучасних підходів до діяльності музеїв, аналіз механізмів репрезентації культурних спільнот у музейному просторі, а також визначення ефективних стратегій збереження культурної спадщини та розвитку міжкультурного діалогу в умовах багатонаціонального суспільства. **Методи.** Методологія дослідження ґрунтується на історико-генетичному, порівняльному, системному та культурологічному підходах. Це дає змогу простежити еволюцію музейної політики й зіставити міжнародні моделі організації музеїв як простору для репрезентації культурного різноманіття та колективної пам'яті. **Результати дослідження** засвідчують, що полікультурність істотно впливає на переосмислення музейної політики, яка дедалі частіше переходить до моделі інклюзивного представлення культур, де різні групи населення постають не лише об'єктами експозиції, а й суб'єктами інтерпретації історії. Водночас зазначено, що за такого підходу виникають ризики фрагментації наративів та політизації музейного простору. Встановлено, що впровадження полікультурного підходу сприяє активізації міжкультурного діалогу та розширенню громадської участі, а також формуванню нових моделей взаємодії музею з аудиторією. У цьому контексті особливого значення набуває використання цифрових технологій, інтерактивних експозицій та партнерських проєктів із локальними спільнотами. Це дає змогу повніше й доступніше репрезентувати культурне різноманіття. Проте ефективність таких практик насамперед залежить від професійної підготовки музейних працівників і здатності інституцій забезпечувати баланс між збереженням історичної правдивості та врахуванням сучасних суспільних запитів. **Висновки.** Обґрунтовано, що ефективна музейна політика в умовах полікультурності має ґрунтуватися на принципах діалогу національних спільнот, їхнього рівноправного представлення та критичного переосмислення історичних наративів. Це

сприяє зміцненню соціальної згуртованості в багатонаціональних державах. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні механізмів адаптації музейних інституцій до умов глобалізації та міграційних процесів, аналізі впливу цифровізації на формування полікультурних експозицій, а також у розробленні практичних моделей взаємодії музеїв із різними етнічними та соціальними групами.

Ключові слова: *культурне розмаїття, музейна стратегія, етнокультурні спільноти, ідентичність, збереження спадщини, історична пам'ять, міграція, інтеграційні процеси.*

Multiculturalism as a challenge for museum policy in multinational states

Galyna Stefanyuk,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of History of Central and Eastern Europe and Special Branches of Historical Science, Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4143-9146>

Oksana Lavryk,

Candidate of Philological Science, Associate Professor of the Department of Information Activities and Media Communication, Institute of Humanitarian Science, Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-7873-5929>

Liubov Halukha,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of History of Ukraine, Rivne State Humanitarian University, Rivne, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-5174-5286>

Abstract. *The strengthening of globalization and migration processes underscores the important role of museums in preserving cultural heritage and in shaping inclusive cultural policies. The **aim of the article** is to examine the influence of ethnocultural diversity on the development of modern approaches to museum activities, analyze the mechanisms of representing cultural communities in the museum space, and determine effective strategies for preserving cultural heritage and fostering intercultural dialogue in a multinational society. The **research methodology** includes historical-genetic, comparative, systemic and culturological approaches that allow us to study the evolution of museum policy and to compare international models of organizing museum activities as spaces for representing cultural diversity and collective memory. The **results of the study** indicate that multiculturalism significantly affects the rethinking of museum policy, which is increasingly moving towards a model of inclusive representation of cultures, where different population groups are given the opportunity not only to be objects of exposition but also subjects of historical interpretation. At the same time, it is indicated that such an approach poses risks of narrative fragmentation and the politicization of museum space. It has been established that the implementation of a multicultural approach contributes to the intensification of intercultural dialogue, an increase in the level of public participation and the formation of new formats of interaction between the museum and the audience, in which digital technologies, interactive exhibitions and partnership projects with local communities are of particular importance. This allows for a more complete and accessible representation of cultural diversity; however, the effectiveness of such practices largely depends on the professional training of museum workers and on institutions' ability to maintain a balance between preserving historical authenticity and responding to modern social demands. **Conclusions.** It is substantiated that an effective museum policy in multicultural conditions should be based on the principles of dialogue among national communities, their equal representation and*

critical rethinking of historical narratives, thereby strengthening social cohesion in multinational states. Prospects for further research include studying the mechanisms by which museum institutions adapt to the conditions of globalization and migration, analyzing the impact of digitalization on the formation of multicultural exhibitions, and developing practical models of interaction between museums and various ethnic and social groups.

Keywords: *cultural diversity, museum strategy, ethnocultural communities, identity, heritage preservation, historical memory, migration, integration processes.*

Постановка проблеми. Функціонування багатонаціональних держав в умовах глобалізації, міграції та активної міжкультурної взаємодії докорінно змінює роль музеїв. Сьогодні вони постають не лише установами для збереження культурної спадщини, а й перетворюються на важливий соціокультурний простір, де формуються суспільні наративи, колективна пам'ять і культурна ідентичність.

Полікультурність суспільств створює нові виклики для музейної політики. Основною проблемою є поєднання національних наративів із належною репрезентацією етнічних, мовних і культурних спільнот. Музейні експозиції не є нейтральними, оскільки відображають певний відбір та інтерпретацію історії. Це може призводити до маргіналізації окремих груп і суспільних дискусій щодо культурної справедливості та політики пам'яті.

У багатонаціональних державах музеї також реалізують соціально-інтеграційну функцію, сприяючи міжкультурному діалогу та суспільній згуртованості. З огляду на це сучасна музейна політика має ґрунтуватися на принципах інклюзивності, культурного плюралізму та рівної репрезентації різних спільнот.

Водночас відсутність універсальної моделі музейної політики актуалізує потребу в розвитку інклюзивної музеології та залученні локальних спільнот до

формування музейного контенту. Дослідження цієї проблеми має важливе значення для усвідомлення ролі музеїв у полікультурному суспільстві та створення відкритого культурного простору, здатного сприяти суспільному діалогу та культурному різноманіттю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема полікультурності в сучасній музейній політиці є одним із визначальних напрямів гуманітарних досліджень останніх десятиліть. Центральними для науковців є питання репрезентації культурного різноманіття, формування інклюзивних музейних наративів, деколонізації музейних практик та ролі музеїв у міжкультурному діалозі в багатонаціональних державах. Сучасні дослідження засвідчують, що музеї поступово перетворюються з інституцій збереження культурної спадщини в простори суспільної комунікації та взаємодії різних етнічних і культурних груп. Зокрема, М. Міленкович (M. Milenkovic) підкреслює, що музейна та культурна політика – ефективні інструменти міжетнічного примирення та запобігання культурним конфліктам у багатонаціональних суспільствах [1].

У своєму науковому дослідженні Дж. Леггет (J. Legget) та А. М. Т. П. Лабрадор (A. M. T. P. Labrador) зазначають, що сучасний музей має функціонувати як відкритий, доступний та інклюзивний простір, що орієнтується на підтримку культурного різноманіття [2].

Підходи до подолання колоніальних ієрархій у музейному просторі аналізує Ж. Денисюк, наголошуючи на необхідності репрезентації культур етнічних меншин та переосмислення історичних наративів [3]

Своєю чергою П. Вербицька акцентує на важливості полівокальності як засобу демократизації музейного простору. Авторка вважає, що сучасний музей має забезпечувати співіснування різних інтерпретацій історії, що є особливо важливим для багатонаціональних суспільств із різною культурною пам'яттю [4].

Дослідник А. Сошніков зазначає, що сучасні музеї мають переосмислювати свої функції під впливом глобальних культурних конфліктів, процесів цифровізації та потреби в інклюзивному висвітленні різних етнічних і соціальних спільнот [5].

Водночас С. Константинок обґрунтовує концепцію «інтерактивного мультикультуралізму», відповідно до якої музей постає простором міжкультурного діалогу та соціальної інтеграції. Авторка підкреслює, що сучасні музейні експозиції мають активно застосовувати сторітелінг, мультимедійні засоби, а також залучати місцеві громади для створення толерантного суспільного середовища [6].

Перехід музеїв до космополітичної пам'яті та діалогічної моделі комунікації аналізує М. Демосьє (M. Demossier). Дослідниця розглядає музей як інструмент соціального посередництва між різними культурними групами й наголошує, що музейна політика сучасних держав дедалі більше орієнтується на принципи культурної інклюзії та демократичної участі [7].

У своїй науковій праці О. Геращенко досліджує потенціал музейного простору для «примирення» множинних наративів та формування діалогу культур у постконфліктних суспільствах. Авторка акцентує на важливості музейних практик у подоланні суспільних суперечностей та конструюванні спільної культурної пам'яті [8].

У контексті дослідження В. Головей і Н. Столярчук аналізують вплив пандемії та карантинних обмежень на галерейно-виставкову й музейну діяльність. Автори визначають особливості кризової ситуації в культурно-мистецькій сфері та окреслюють провідні тенденції виходу з неї у світовому й українському соціокультурному контексті [9].

Науковці Г. Голубєва (H. Holubieva) та Ю. Городняк (Y. Horodniak) наголошують, що сучасний музей виконує не лише культурно-освітню, а й суспільно-консолідаційну функції, впливаючи на формування світоглядних

орієнтирів молоді та розвиток громадянського суспільства. Особливе значення в умовах полікультурності мають музеї, діяльність яких пов'язана з висвітленням складних і травматичних сторінок історії [10].

Отже, аналіз сучасних досліджень підтверджує, що полікультурність у музейній політиці розглядається як один з основних викликів для багатонаціональних держав. З огляду на це основними напрямками наукових пошуків є проблеми інклюзивності, деколонізації музейного простору, множинності історичних наративів, цифрової трансформації музеїв та забезпечення міжкультурного діалогу. Це створює підґрунтя для подальшого дослідження ролі музеїв у формуванні політики міжкультурного співіснування в сучасних суспільствах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значного корпусу наукових праць, присвячених теоріям мультикультуралізму, культурної політики та інституційної пам'яті, питання практичної імплементації полікультурного підходу в музейній сфері все ще потребують глибшого опрацювання. Зокрема, ґрунтовнішого аналізу вимагають механізми забезпечення репрезентативного та паритетного відображення культурних спільнот у музейних експозиціях, принципи формування інклюзивних музейних наративів, а також інструменти мінімізації культурної гегемонії титульної нації в діяльності державних музейних установ.

Особливої наукової уваги потребує проблема балансу між політикою збереження національної ідентичності держави та забезпеченням культурних прав етнічних і національних меншин. Недостатньо дослідженим також залишається вплив політичних, історичних та соціокультурних конфліктів на трансформацію музейної політики в полікультурному середовищі, передусім у державах із постколоніальним, постімперським або посттоталітарним досвідом розвитку. У цьому контексті музеї часто є просторами символічної

боротьби за трактування історичного минулого, легітимацію колективних ідентичностей та формування офіційної моделі культурної пам'яті.

Крім того, у сучасному науковому дискурсі відсутні комплексні міждисциплінарні дослідження, присвячені адаптації музейних практик до умов цифровізації культурного простору, розвитку транснаціональної комунікації та новітніх форм культурної мобільності. Уточнення потребують критерії оцінювання ефективності полікультурної музейної політики, а також суспільні можливості музеїв у процесах запобігання міжетнічної напруженості, розвитку міжкультурного діалогу та утвердження культури толерантності й соціальної інтеграції.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є вивчення впливу етнокультурного різноманіття на формування сучасних підходів до діяльності музеїв, аналіз механізмів репрезентації культурних спільнот у музейному просторі, а також визначення ефективних стратегій збереження культурної спадщини й міжкультурного діалогу в умовах багатонаціонального суспільства.

Для реалізації поставленої мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати теоретичні засади полікультурності та її вплив на трансформацію сучасної музейної політики в багатонаціональних державах.
2. Визначити особливості репрезентації етнічних, національних і культурних спільнот у музейному просторі.
3. Проаналізувати міжнародний досвід реалізації музейних стратегій у багатонаціональних суспільствах та можливості його адаптації в українському культурному просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному гуманітарному дискурсі полікультурність трактується як складний соціокультурний феномен і водночас нормативний принцип організації суспільства, що передбачає співіснування, взаємодію та взаємовплив різних

етнічних, мовних, релігійних і культурних спільнот у межах єдиного політичного простору. У науковій літературі полікультурність розглядається як результат глобалізаційних процесів, транснаціональної мобільності населення, посилення міжкультурної комунікації й трансформації моделей колективної ідентичності [11, р. 7699–7700]. На відміну від асиміляційної моделі культурної політики, що ґрунтується на домінуванні єдиного національного культурного канону, полікультурний підхід розглядає культурне різноманіття як важливий ресурс суспільного розвитку та демократичної стабільності. У цьому контексті особливого значення набуває проблема репрезентації різних культурних груп у публічному просторі, зокрема в діяльності культурних інституцій, насамперед музеїв.

Теоретико-методологічне осмислення феномену полікультурності ґрунтується на концепціях мультикультуралізму, інтеркультуралізму, культурного плюралізму та демократії. Теорія мультикультуралізму, сформована в межах західного політичного та культурологічного дискурсу другої половини ХХ ст., обґрунтовує необхідність офіційного визнання культурної багатоманітності та забезпечення рівноправного представництва різних соціокультурних спільнот у суспільному житті. Натомість концепція інтеркультуралізму акцентує не лише на співіснуванні культур, а й на їхньому активному діалозі, комунікативній взаємодії та взаємному культурному обміні. Водночас теорія культурної демократії наголошує на праві кожної соціальної групи бути суб'єктом формування культурної пам'яті, історичного наративу та символічного простору держави. У межах сучасної музеології ці підходи формують методологічну основу переосмислення функцій музею як інституції репрезентації колективної пам'яті.

У багатонаціональних державах музейна політика традиційно виконує важливу ідеологічну та націєтворчу функцію, спрямовану на конструювання цілісної національної ідентичності через формування уніфікованого

історичного наративу. Музеї є інструментом культурної легітимації державної ідеології та механізмом символічного закріплення домінантного бачення історії, культури й національної спадщини. У класичній моделі національного музею експозиційний простір формується відповідно до принципів історичної лінійності, культурної уніфікації та пріоритету титульної нації. Однак розвиток полікультурних підходів та критичної музеології ставить під сумнів монологічний характер традиційної музейної репрезентації, оскільки багато етнічних, релігійних, регіональних і соціальних груп тривалий час залишалися поза офіційним культурним дискурсом або репрезентувалися фрагментарно й стереотипно.

У сучасному науковому дискурсі музей дедалі частіше розглядається не лише як інституція збереження матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, а і як соціокультурний простір міжкультурного діалогу, суспільної комунікації та рефлексії. Це зумовлює трансформацію музейної політики в напрямі інклюзивності, культурного плюралізму та партисипативних практик. Сучасні музеї дедалі активніше залучають локальні громади, етнічні меншини й соціально маргіналізовані групи до процесу створення експозиційного контенту, інтерпретації музейних колекцій та формування культурних наративів. У багатонаціональних державах музейна діяльність потребує врахування множинності історичних пам'ятей, постколоніального досвіду, етнополітичних конфліктів, проблем дискримінації та культурної репрезентації [12, р. 1992].

Полікультурність істотно трансформувала принципи музейної комунікації та репрезентації історичного досвіду. Якщо традиційна музейна експозиція будувалася навколо офіційного державного метанаративу, то сучасна музейна практика дедалі більше орієнтується на поліфонічну модель осмислення минулого, що ґрунтується на співіснуванні кількох інтерпретацій історичних подій та культурних процесів. Такий підхід сприяє деконструкції

домінантних історичних дискурсів та інтеграції до музейного простору голосів етнічних меншин, корінних народів, мігрантських спільнот, жінок та інших соціальних груп, які раніше перебували на периферії культурної репрезентації. Таким чином, музейний простір є платформою суспільного діалогу щодо історичної пам'яті, культурної спадщини та ідентичності.

Трансформація музейної політики в умовах полікультурності супроводжується зміною соціальних функцій музею. Крім традиційних акумуляції, збереження та популяризації культурної спадщини, сучасний музей дедалі активніше реалізує комунікативну, інтеграційну, освітню й медіативну функції. У багатонаціональних суспільствах музеї є важливими інструментами формування міжкультурної толерантності, розвитку громадянської культури й подолання соціокультурних стереотипів. Завдяки організації тематичних виставок, інтерактивних освітніх програм, міжкультурних проєктів і публічних дискусій музейні інституції сприяють соціальній згуртованості та розвитку міжкультурного порозуміння [13, с. 78].

Водночас полікультурність породжує низку складних викликів для сучасної музейної політики. Однією з основних проблем є необхідність досягнення балансу між конструюванням загальнонаціональної ідентичності та забезпеченням репрезентації культурного різноманіття. Надмірна фрагментація історичних наративів зумовлює послаблення символічної єдності суспільства, тоді як домінування уніфікованого національного дискурсу часто спричиняє маргіналізацію окремих культурних спільнот. Крім того, музеї дедалі частіше постають перед проблемами політизації історичної пам'яті, конкуренції колективних наративів, етичних аспектів осмислення травматичного минулого та питаннями культурної реституції, що особливо актуалізуються в постколоніальних і посттоталітарних суспільствах.

Особливої значущості ці процеси набувають у державах зі складною етнокультурною структурою, де музейна політика безпосередньо пов'язана з

питаннями державотворення, національної консолідації та політики пам'яті. У таких суспільствах музей виконує не лише культурну функцію, а й постає важливим інструментом символічної політики держави, який впливає на формування колективної ідентичності, суспільних цінностей та історичної свідомості.

Таким чином, полікультурність є одним із визначальних чинників трансформації сучасної музейної політики в багатонаціональних державах. Вона зумовлює перехід від монокультурної моделі музею до відкритого поліфонічного простору, орієнтованого на репрезентацію множинних культурних досвідів та історичних пам'ятей. У сучасних умовах музейна політика дедалі більше ґрунтується на принципах інклюзивності, культурного плюралізму, міжкультурного діалогу та партисипативності, що відповідає потребам демократичного суспільства й актуальним викликам глобалізованого світу.

Однією з провідних тенденцій трансформації сучасної музейної політики є поступова відмова від монокультурної та етноцентричної моделі історичної репрезентації, притаманної класичним національним музеям XIX–XX ст. У межах традиційної парадигми музейні інституції виконували насамперед функцію легітимації офіційного державного нарративу, конструюючи історичну реальність переважно крізь призму титульної нації та домінантної культурної традиції. Така репрезентативна модель часто супроводжувалася процесами маргіналізації, екзотизації або символічного вилучення етнічних меншин і альтернативних соціокультурних груп із простору формування колективної культурної пам'яті.

У контексті сучасного полікультурного суспільства цей підхід поступово втрачає свою евристичну й репрезентативну релевантність, оскільки актуальні музейні практики дедалі більше орієнтуються на принцип поліфонічності історичного нарративу [14]. Останній передбачає визнання та співіснування

множинних інтерпретацій історичного досвіду, а також плюралізацію форм культурної пам'яті.

Показовим прикладом поступового відходу від етноцентричної моделі є діяльність Британського музею (British Museum). Попри критику, пов'язану з імперським походженням його колекцій, сучасні експозиційні практики закладу демонструють тенденцію до багатоголосої інтерпретації музейних артефактів. Зокрема, експозиції, присвячені Ассирії та Давньому Єгипту, дедалі частіше супроводжуються коментарями, що виходять за межі традиційної європоцентричної археологічної оптики та впроваджують елементи локальних культурних інтерпретацій походження й значення представлених предметів [15].

У цьому контексті особливої значущості набуває концепція інклюзивної музейної репрезентації, що ґрунтується на визнанні права різних соціокультурних груп на символічну присутність у публічному історичному просторі. Її реалізація передбачає інтеграцію до експозиційної політики наративів етнічних меншин, корінних народів, мігрантських спільнот, релігійних груп, локальних культур та інших акторів культурного процесу, які традиційно були маргіналізовані або вилучені з офіційного музейного дискурсу. У сучасному музеєзнавстві така трансформація інтерпретується як перехід від авторитарної моделі музею до демократичної культурної репрезентації [16].

Прикладом інституційної реалізації інклюзивного підходу є Смітсонівський національний музей американських індіанців (Smithsonian National Museum of the American Indian), у якому експозиційні практики формуються в тісній співпраці з представниками корінних народів Північної Америки. Зокрема, кураторські рішення ухвалюються за участі індіанських громад, що забезпечує партисипативний характер музейної діяльності; експозиції вибудовуються на основі власних наративів спільнот, а не через

призму колоніальних інтерпретацій; значна увага приділяється використанню усної історії та персональних свідчень як рівноцінних джерел знання [17].

Істотних трансформацій зазнають також принципи музейної комунікації. У сучасній музейній практиці спостерігається посилення тенденції до впровадження партисипативного підходу, відповідно до якого локальні спільноти розглядаються не лише як об'єкт репрезентації, а і як активні суб'єкти формування експозиційного та інтерпретаційного контенту. У межах партисипативної музеології представники культурних груп залучаються до процесів кураторської діяльності, відбору та атрибуції артефактів, розроблення експозиційних наративів, а також інтерпретації культурної спадщини.

Зазначений підхід сприяє деконструкції усталених колоніальних ієрархій виробництва знання та подоланню етноцентричних моделей репрезентації «іншого». Особливої актуальності така парадигма набуває в контексті постколоніальних суспільств, а також держав із досвідом міжетнічних конфліктів, геноцидів, примусових депортацій або асиміляційної політики.

Ілюстративним прикладом реалізації партисипативної моделі є діяльність Канадського музею прав людини (Canadian Museum for Human Rights). У межах цієї моделі громади залучаються до конструювання експозицій, присвячених геноцидам, правам людини та різним формам дискримінації. Зокрема, експозиційні наративи, пов'язані з Голокостом, розроблялися в співпраці з єврейськими організаціями. Репрезентація історії корінних народів Канади ґрунтується на їхньому власному досвіді колоніального минулого. Водночас відвідувачі мають можливість долучатися до формування цифрового архіву шляхом надання власних свідчень, які інтегруються до музейної бази даних. Таким чином, окреслена модель може бути визначена як «живий музей», що характеризується динамічністю

експозиційного простору та постійним оновленням контенту за участі громад [18].

У контексті сучасної культурної політики музей інституційно трансформується, набуваючи функцій соціокультурної медіації та інструмента культурної дипломатії. У межах експозиційної та освітньої діяльності музеї конституюють простір міжкультурної комунікації, сприяючи деконструкції ксенофобних наративів і формуванню толерантності як основної цінності демократичного суспільства. У цьому вимірі музейний простір розглядається як механізм соціальної інтеграції та символічної консолідації поліетнічного соціуму.

Окремої уваги набуває зростання ролі інтерактивних і мультимедійних форм репрезентації, а також застосування методів усної історії, біографічного підходу та персоналізованих наративів. Зазначені практики репрезентують культурне різноманіття крізь призму індивідуального досвіду, актуалізуючи емоційно-комунікативний вимір історичної пам'яті та розширюючи способи її інтерпретації.

Такий підхід реалізовано у Музеї історії польських євреїв ПОЛІН (POLIN Museum of the History of Polish Jews), що демонструє переосмислення національної історії в парадигмі багатокультурності [19]. В експозиційній концепції музею історія Польщі інтерпретується як спільний простір польсько-єврейського історичного співіснування. Крім того, акцент зміщено з травматичних наративів, зокрема Голокосту, на довготривалі процеси культурної взаємодії. Такий підхід деконструє ідею національної монополії на історичну інтерпретацію. Таким чином, діяльність музею кореспондує з тезою про співіснування множинних інтерпретацій історичного досвіду, що є характерною ознакою сучасної гуманітарної парадигми.

Водночас полікультурність породжує низку складних викликів для музейної політики. Однією з основних проблем є необхідність пошуку балансу

між конструюванням спільної національної ідентичності та забезпеченням культурної автономії окремих етнічних і соціальних груп. У сучасному музеологічному дискурсі це проявляється у феномені «конфлікту пам'ятей», що виникає внаслідок конкуренції історичних наративів та різних моделей інтерпретації минулого. У багатонаціональних державах музей часто є простором символічної боротьби за право на історичне представництво, культурну легітимацію та інтерпретаційне домінування. Це актуалізує проблему політизації музейного простору та використання історичної пам'яті як інструменту ідеологічного впливу [16].

Для України окреслена проблема набуває особливої значущості в контексті сучасних процесів деколонізації, переосмислення історичної пам'яті та формування нової гуманітарної політики. Український музейний простір поступово інтегрує наративи кримськотатарського народу, а також єврейської, польської, угорської, румунської, грецької та інших етнокультурних спільнот, які історично формували багатокультурний ландшафт України. Російсько-українська війна додатково актуалізувала потребу ревізії імперських і радянських історичних наративів, деконструкції колоніальних практик культурної репрезентації та утвердження інклюзивної моделі національної пам'яті. У цьому контексті музейна політика постає важливим інструментом збереження гуманітарної безпеки, реалізації процесів культурної деколонізації та формування демократичної моделі національної ідентичності [14].

У вітчизняній практиці спостерігається поступовий перехід до інклюзивної музейної моделі, що особливо виразно простежується на прикладі діяльності окремих інституцій, зокрема Національного музею Революції Гідності. Його експозиційна стратегія ґрунтується на використанні усних свідчень учасників подій, персональних наративів протесту, а також мультимедійних архівів, що охоплюють відео-, аудіоматеріали та цифрові інтерв'ю. Такий підхід репрезентує партисипативну та емоційно орієнтовану

модель сучасної музеології, у межах якої відвідувач залучається до інтерпретації історичного досвіду як активний учасник комеморативного процесу.

Таким чином, полікультурність у сучасному світі постає не лише викликом для музейної політики, а й важливим чинником її концептуальної модернізації. Вона стимулює трансформацію музею з інституції пасивного збереження культурної спадщини у відкритий комунікативний простір міжкультурного діалогу, соціальної взаємодії та критичного осмислення історичного досвіду. Ефективна репрезентація етнічного й культурного різноманіття в музейному середовищі сприяє розвитку демократичної культури пам'яті, зміцненню соціальної згуртованості, утвердженню принципів культурного плюралізму та формуванню інклюзивної моделі суспільного розвитку.

Міжнародний досвід демонструє, що ефективна музейна політика в полікультурному суспільстві має ґрунтуватися на принципах інклюзивності, мультивокальності, партисипативності та комунікативної відкритості, що передбачає активне залучення локальних громад до процесів інтерпретації культурної спадщини, формування експозиційного контенту та музейного наративу (табл. 1).

Таблиця 1

Досвід трансформації музейної політики різних країн

Країна	Основні підходи	Особливості
Канада	Офіційний мультикультуралізм	Інтеграція наративів First Nations, Inuit, Métis та мігрантів; перехід до горизонтальної моделі культурної взаємодії; поліфонічність історичної пам'яті
Австралія	Постколоніальні студії, деколонізація	Спільне створення експозицій із корінними народами; музей як простір живої пам'яті; акцент на репатріації та етичних питаннях

Країна	Основні підходи	Особливості
Європа (Німеччина, Франція, Нідерланди, Велика Британія)	Полікультурність, цифровізація	Музеї як платформи суспільного діалогу; інтерактивні та мультимедійні експозиції; переосмислення травматичної історії (колоніалізм, Голокост, расизм)
Україна	Інклюзивна модель, деколонізація, цифрова музеологія	Відображення поліетнічності та культурної багатоманітності; залучення громад до музейної політики; формування демократичної політики пам'яті

Джерело: узагальнено авторами

Таким чином, досвід різних країн засвідчує, що сучасний музей у багатонаціональному суспільстві функціонує не лише як інституція збереження матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, а і як складний соціокультурний механізм продукування колективної пам'яті, формування громадянської ідентичності та підтримки міжкультурного діалогу. Для України адаптація таких підходів створює передумови для формування інклюзивної музейної політики, орієнтованої на принципи культурного плюралізму, демократичної репрезентації та утвердження цінностей культурного різноманіття у процесі сучасного націєтворення.

Висновки. За результатами дослідження встановлено, що полікультурність є одним із визначальних концептуальних викликів для сучасної музейної політики в багатонаціональних державах. У межах гуманітаристики вона інтерпретується як соціокультурний феномен, що відображає поліфонічність культурних кодів, плюралізацію ідентичностей та інституціоналізацію культурного різноманіття. Це зумовлює необхідність ревізії традиційних моделей музейної репрезентації, заснованих на етноцентричних або націєцентричних парадигмах, та переходу до постмодерних, деконструктивістських і діалогічних підходів у музейній практиці.

Аналіз засвідчив, що сучасна музейна інституція дедалі більше трансформується з класичного сховища матеріальних артефактів у динамічний простір культурної комунікації та міжкультурної медіації. У цьому контексті музей розглядається як інституція культурної пам'яті, що виконує функції селекції, інтерпретації та репрезентації культурної спадщини в умовах конкуренції історичних наративів. Важливим є зміщення від об'єктноорієнтованої моделі до контекстуально-інтерпретаційної парадигми, де акцент переноситься на дискурсивні практики, наративні стратегії та мультиперспективність подання експозицій.

Особливого значення набуває проблема репрезентації ідентичностей у музейному просторі, що пов'язана з концепціями культурної інклюзії, політики визнання та репрезентативної справедливості. У цьому контексті музейна політика має забезпечувати баланс між домінантними національними наративами та альтернативними історіями етнічних, мовних і соціальних меншин, уникаючи практик символічної маргіналізації або культурної ексклюзії. Це передбачає впровадження полівокальних та поліфонічних експозиційних стратегій, що відображають множинність інтерпретацій історичного процесу.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду функціонування музеїв у багатокультурних суспільствах засвідчив, що ефективні музейні практики ґрунтуються на принципах партисипативності, інклюзивного кураторства та колаборативної музеології. Застосування цих підходів передбачає активне залучення представників локальних громад до процесів формування експозицій, інтерпретації колекцій та визначення експозиційної політики. Це сприяє подоланню асиметрій культурної репрезентації та формуванню інституційно закріплених механізмів культурного діалогу.

Отже, полікультурність є системоутворювальним чинником трансформації сучасної музейної політики, детермінуючи перехід до

відкритих, діалогічних, рефлексивних та соціально відповідальних музейних інституцій. Вона актуалізує необхідність інтеграції принципів культурного плюралізму, інтеркультуралізму та етичної музеології в практику музейного менеджменту та культурного планування. Для України імплементація таких підходів має стратегічне значення, оскільки сприяє консолідації культурного простору, зміцненню соціальної згуртованості та гармонізації етнокультурних взаємин у контексті європейської інтеграції та глобальних процесів культурної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Milenkovic M. The promises of the bureaucratisation of intangible cultural heritage safeguarding in post-conflict regions: lessons from anthropological fieldwork in four Western Balkan states. *International Journal of Heritage Studies*. 2024. Vol. 30, №1. P. 1–14. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2023.2263848>.
2. Legget J., Labrador A. M. T. P. Museum Sustainabilities. *Museum International*. 2023. Vol. 75, № 1–4. P. vi–xi. DOI: <https://doi.org/10.1080/13500775.2023.2348874>.
3. Денисюк Ж. Мілітарна традиція та ідентичність у культурі України: культурологічно-семантичний вимір. *Вісник НАКККиМ*. 2025. № 1. С. 3–10. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2025.327843>.
4. Вербицька П. Трансформація європейських етнографічних музеїв у контексті теоретичних дискусій і практик постколоніалізму. *Інтермарум: історія, політика, культура*. 2024. № 14. С. 111–128. DOI: <https://doi.org/10.35433/history.112072>.
5. Сошніков А. Комфорт як базова основа музейної комунікації. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство*. 2020. Т. 3, № 2. С. 161–171. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7943.3.2.2020.221106>.

6. Константинюк С. Державна культурна політика як елемент національної політики безпеки: досвід України (2014-2022 рр.). *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2023. № 47. С. 219–227. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2023.47.219-227>.
7. Demossier M. Experimenting with museography: the Musée des Confluences in Lyon. *Modern & Contemporary France*. 2024. Vol. 32, № 1. P. 75–92. DOI: <https://doi.org/10.1080/09639489.2023.2246941>.
8. Геращенко О. О. «Гібридний» об'єкт у музейному просторі. потенціал для «примирення» множинних наративів. *Культурологічний альманах*. 2023. № 4, С. 198–205. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.27>.
9. Головей В., Столярчук Н. Українські художні музеї та галереї в часи пандемії: новий досвід культурного менеджменту. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2021. Т. 35. С. 169–175. URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/380/1229> (дата звернення: 09.01.2026).
10. Holubieva H., Horodniak Y. Methods and forms of communication with visitors in the educational activities of the Holodomor Museum. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2024. № 57. С. 347–359. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/history/article/viewFile/12462/12847> (дата звернення: 09.01.2026).
11. Della Lucia M., Dore G., Umar R. M. Handling the open culture dilemma in museum management: an exploratory interdisciplinary study. *Scientometrics*. 2024. Vol. 129. P. 7699–7733. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11192-024-05164-3>.
12. Giannini T., Bowen J. Global cultural conflict and digital identity: transforming museums. *Heritage*. 2023. Vol. 6, № 2. P. 1986–2005; DOI: <https://doi.org/10.3390/heritage6020107>.

13. Lysenko O., Tohochynskyi O., Pekarchuk V. Political and legal tools for ensuring the cultural rights of national minorities in Ukraine in 1992-2018: between declarations and reality. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 1. С. 74–81. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2019.166541>.

14. ICOM-SAREC project for Ukraine successfully completed. *ICOM*. 2024. URL: https://icom.museum/en/news/icom4ukraine-sarec-project-successfully-completed-support-of-ukrainian-museums/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 09.05.2026).

15. *The British Museum*. <https://www.britishmuseum.org/exhibitions-events> (дата звернення: 09.01.2026).

16. Launch of UNESCO report on museums and collections. *UNESCO*. 2023. URL: https://www.unesco.org/en/articles/launch-unesco-report-museums-and-collections?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 09.05.2026).

17. *Smithsonian National Museum of the American Indian*. URL: <https://www.si.edu/museums/american-indian-museum> (дата звернення: 09.01.2026).

18. *Canadian Museum for Human Rights*. URL: <https://humanrights.ca> (дата звернення: 09.01.2026).

19. *POLIN Museum of the History of Polish Jews*. URL: <https://polin.pl/en> (дата звернення: 09.01.2026).